

Novine u jurisprudenciji Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Pripremilo: Sevima Sali-Terzić i Ermina Dumanjić, Ustavni sud BiH

Uvod

Iz druge polovine 2015. godine Ustavni sud je izabrao tri odluke koje smatra posebno značajnim za daljnji razvoj sudske prakse u Bosni i Hercegovini. U prvoj izdvojenoj odluci se, najprije, ponovo ukazuje na izmijenjenu praksu Ustavnog suda, prema kojoj su apelacije protiv odluka kojima je meritorno odlučeno o zahtjevu za vanredno preispitivanje odluke donesene u upravnom sporu *ratione materiae* dopustive. Osim toga, ova odluka se tiče pitanja zaštite tržišta, a odnosi se na tvrdnje o kršenju prava na pravično suđenje i imovinu zbog odluka suda i Konkurencijskog vijeća o apelantovoj zloupotrebi monopolskog položaja na tržištu i nametanja novčane kazne. U ovoj odluci se ne postavlja posebno složeno pitanje prava na pravično suđenje i prava na imovinu, jer se apelacioni navodi odnose na navodno pogrešnu primjenu materijalnog prava. Ipak, s obzirom na pitanja primjene Zakona o konkurenciji i zakonitosti nametanja propisanih novčanih kazni koja se pojavljuju u određenom broju apelacija, Ustavni sud smatra da je svrsishodno ukazati na stav Ustavnog suda o tome.

Druga odluka se tiče važnog pitanja koje se nerijetko postavlja pred Ustavni sud, a odnosi se na zaštitu ugleda kao dijela prava na privatnost iz člana 8 EKLJP-a, odnosno na uspostavljanje pravične ravnoteže između ovog i prava na slobodu izražavanja. Iako se apelant pozvao na kršenja prava na pravično suđenje i prava na imovinu, Ustavni sud je, s obzirom na suštinu apelacionih navoda, odlučio predmet razmotriti s aspekta prava na privatnost iz člana 8 EKLJP-a. U ovoj odluci je naročito važno ukazivanje Ustavnog suda na nedostatke u obrazloženjima odluka redovnih sudova zbog kojih ni Ustavni sud u apelacionom postupku ne može ispitati je li uspostavljena ravnoteža između dva prava, kao i na to da je uspostavljanje takve ravnoteže najprije zadatak redovnih sudova.

I, konačno, treća odluka se tiče pitanja oduzimanja imovine i zakonitosti postupanja nadležnog organa javne vlasti u vezi s tim. Ova odluka je važna stoga što se njom jasno ukazuje da je javna vlast, koja je apelantu izdala i u dva navrata obnovila dozvolu za vozilo, u zakonom propisanom postupku i na osnovu dostavljene dokumentacije, odgovorna za štetu koju apelant pretrpi kada mu to vozilo kasnije bude oduzeto zato što je naknadno utvrđeno da je 14 godina ranije prijavljena krađa tog vozila.

Predmeti koji su izdvojeni su: AP 1865/12 (član 6 EKLJP-a), AP 2043/12 (član 8 EKLJP-a) i AP 1835/12 (član 1 Protokola br. 1).

(Sve odluke USBiH dostupne su na: <http://www.ccbh.ba/bos/odluke/>)

Član 6 Evropske konvencije za ljudska prava

AP 1865/12 - konkurencija, tržište, nema kršenja

Činjenice i apelacioni navodi

Presudom Suda BiH odbijena je apelantova tužba u upravnom sporu protiv rješenja Konkurencijskog vijeća kojim je utvrđeno da je apelant zloupotrijebio vladajući položaj na tržištu veleprodaje proizvoda marke VW ovlaštenim trgovcima u BiH ograničavanjem tržišta i primjenom različitih uvjeta

prema privrednom subjektu, podnosiocu zahtjeva, za istu ili sličnu vrstu poslova u odnosu na ostale ovlaštene trgovce koji prodaju i servisiraju *Volkswagen* proizvode u BiH (u daljnjem tekstu: VW proizvodi). Apelantu je naloženo da u ostavljenom roku zaključi ugovor o prodaji i servisiranju VW proizvoda sa podnosiocem zahtjeva na vremenski period od najmanje pet godina, pod jednakim uvjetima utvrđenim u zaključenim ugovorima o prodaji i servisiranju VW proizvoda s ostalim ovlaštenim trgovcima u BiH, te da o navedenom dostavi dokaze Konkurencijskom vijeću. Apelantu je izrečena i novčana kazna zbog zloupotrebe vladajućeg položaja. Apelantov zahtjev za preispitivanje ove sudske odluke je odbijen, pa je apelant protiv te odluke podnio apelaciju.

Apelant je kasnije podnio i drugu apelaciju u kojoj je osporio presudu Suda BiH kojom je odbijen apelantov zahtjev za preispitivanje sudske odluke podnesen protiv presude Suda BiH, kojom je pravilnim ocijenjen zaključak Vijeća da mu se, zbog neizvršenja obaveze iz prethodnog rješenja (zaključivanje ugovora), izrekne novčana kazna.

Apelant smatra da su mu povrijeđena prava iz člana 6 Evropske konvencije zbog pogrešne primjene materijalnog prava, te pravo na imovinu iz člana 1 Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju zbog visine novčane kazne.

Odluka

U odnosu na dopustivost apelacije, Ustavni sud je podsjetio na svoj stav (i izmijenjenu praksu u skladu s praksom Evropskog suda) da se i odluke o zahtjevima za vanredno preispitivanje o kojima je na bilo koji način riješeno meritorno smatraju *ratione materiae* dopustivim ako je ishod postupka odlučujući za građanska prava i obaveze apelanata.

U postupku pred nadležnim organom i sudom je utvrđeno da je apelant, na temelju zaključenih ugovora o importu s VW, jedini ovlaštenu (ekskluzivni) uvoznik proizvoda marke VW u BiH, da nema konkurenata na tržištu veleprodaje vozila marke VW (ta se vozila mogu nabaviti samo od njega), odnosno da niko drugi ne može uvoziti i prodavati ova vozila u BiH iz bilo koje zemlje Evrope (zato što VW dozvoljava uvoz za daljnju prodaju samo posredstvom apelanta). S obzirom na utvrđenje da apelant ima vladajući položaj na relevantnom tržištu, apelantovo neosnovano otkazivanje Pisma namjere i nezaključivanje ugovora o prodaji i servisiranju s podnosiocem zahtjeva stvorilo je pravnu prepreku za podnosioca zahtjeva da stupi na relevantno tržište. Ovo je, nadalje, rezultiralo ograničenjem tržišta i tehničkog razvoja na štetu potrošača, a cilj konkurencije je da omogući ostvarivanje najveće moguće koristi za potrošače, što neće biti slučaj kada se, kao u konkretnom slučaju, korištenjem vladajućeg položaja ograničava broj učesnika na relevantnom tržištu. Ustavni sud nije mogao zaključiti da je proizvoljno primijenjen član 9 Zakona o konkurenciji (ZOK) kada je utvrđeno da apelant ima vladajući položaj na relevantnom tržištu, jer je o tome dato relevantno i jasno obrazloženje u osporenim odlukama, zbog čega je zaključeno da nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana 6.1 Evropske konvencije.

Ustavni sud je također zaključio da ne postoji ni povreda prava na imovinu kada je za utvrđeno nedozvoljeno postupanje izrečena novčana kazna propisana zakonom, koja je u službi ostvarivanja legitimnog cilja, te čija visina ne rezultira pretjeranim teretom za apelanta niti narušava „pravičan odnos“ između zahtjeva javnog interesa koji se želi postići i zaštite osnovnih prava pojedinaca.

Praksa Evropskog suda na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Pronina protiv Rusije* (30.6.2005.), *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (10.5.2005.), *Allan Jacobsson protiv Švedske* (br. 1) (25.10.1989.), *Philips protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (apl. br. 41087/98), *James i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (21.2.1986.), te *Steininger protiv Austrije* (17.4.2012.)

Član 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima

AP 2043/12 – pravo na ugled, kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Osporenim odlukama u konkretnom slučaju odbijen je apelantov tužbeni zahtjev kojim je tražio da se utvrdi da su tuženi odgovorni za klevetu, tj. da su iznošenjem određenih neistinitih informacija o apelantu prouzrokovali štetu njegovom ugledu, te da se slijedom toga obavežu da mu na ime pretrpljene duševne boli zbog povrede ugleda nadoknade nematerijalnu štetu. Suština apelantovog zahtjeva odnosi se na zaštitu „prava na ugled“.

Odluka

Ustavni sud je u konkretnom slučaju ispitao jesu li redovni sudovi dali dovoljne i relevantne razloge za uskraćivanje zaštite apelantovom ugledu, odnosno je li osporenim odlukama redovnih sudova postignuta pravična ravnoteža između dva suprotstavljena prava: apelantovog prava na ugled i prava tuženih na slobodu izražavanja.

Podsjećajući na potrebu da domaći pravni sistem mora jasno napraviti razliku između činjenica i mišljenja, kao i da se ne zahtijeva dokazivanje istinitosti mišljenja, Ustavni sud je ukazao da se u konkretnom slučaju nesumnjivo radi o iznošenju informacija (činjenica) o apelantovom imovnom stanju, a nikako o iznošenju mišljenja o tome. Ustavni sud je ukazao da su u predmetnom tekstu navedene tačno određene činjenice koje podliježu dokazivanju, tj. čija se istinitost ili neistinitost nesporno može dokazivati. U konkretnom slučaju, sudovi se nisu u obrazloženjima svojih odluka bavili pitanjem istinitosti objavljenih informacija, pa čak ni načinom pribavljanja informacija o apelantovom imovnom stanju, niti pitanjem poštovanja profesionalnih standarda od strane novinara, na osnovu čega bi se, između ostalog, moglo zaključiti jesu li tuženi objavili istinite informacije ili jesu li prilikom objavljivanja spornog članka postupali razumno i u skladu s profesionalnim standardima, dakle, jesu li postupali u „dobroj namjeri“, što bi mogla biti njihova odbrana od klevete i u slučaju objavljivanja neistinitih informacija. Iskazi drugotuženog i zakonskog zastupnika prvotuženog, koji su saslušani na navedene okolnosti, nisu interpretirani u obrazloženju prvostepene presude, tako da uopće nije vidljivo na koji su način tuženi pribavili informacije koje su objavili o apelantu, jesu li ih i kako provjeravali, i slično, niti se vidi kako su sudovi te iskaze cijenili prilikom odlučivanja.

S obzirom na ovakve nedostatke u obrazloženju osporenih odluka Ustavni sud je zaključio da ne može ispitati jesu li tuženi, prilikom objavljivanja informacija o apelantovom imovnom stanju, objavili istinite informacije i jesu li postupali u „dobroj namjeri“, uz napomenu da je to prvenstveno zadatak redovnih sudova. Ustavni sud je, stoga, zaključio da redovni sudovi nisu obavili odgovarajuću analizu na način kako to zahtijevaju standardi Evropskog suda uspostavljeni praksom tog Suda u pogledu postizanja pravične ravnoteže između prava iz člana 8 Evropske konvencije i prava iz člana 10 Evropske konvencije, zbog čega je prekršeno apelantovo pravo iz člana 8 Evropske konvencije.

Praksa Evropskog suda na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Chauvy i dr. protiv Francuske* (apl. br. 64915/01), *Pfeifer protiv Austrije* (apl. br. 12556/03), *Petrina protiv Rumunije* (14.10.2008.), *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (7.12.1976.), *Bladet Tromsø i Stensaas protiv Norveške* (apl. br. 21980/93), *Pedersen i Baadsgaard protiv Danske* (apl. br. 49017/99), *Von Hannover protiv Njemačke* (7.2.2012.), *Ion Carstea protiv Rumunije* (28.10.2014.), *Lingens protiv Austrije* (8.7.1986.), *Feldek protiv Slovačke* (12.7.2001.) i *Tolstoy Miloslavsky protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (13.7.1995.).

Član 1 Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju za ljudska prava

AP 1835/12 – oduzimanje imovine, kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Presudom Kantonalnog suda u Zenici odbijen je apelantov tužbeni zahtjev kojim je tražio da sud obaveže tuženog – Ministarstvo unutrašnjih poslova Zenica – da mu preda u posjed oduzeti automobil ili isplati određeni iznos na ime naknade štete. Kantonalni sud je istakao da se u konkretnom slučaju radi o ukradenom vozilu čiju je krađu prijavio vlasnik, te da organi tuženog nisu postupali protivpravno kada su od apelanta oduzeli vozilo. Kantonalni sud je smatrao da se tuženom ne može pripisati odgovornost za rad njegovog organa u smislu člana 172 ZOO-a, s obzirom na to da je organ tuženog postupao u okviru svoje funkcije i da u tom postupanju nema protivpravnosti.

Apelant se žalio na kršenje prava na imovinu iz člana 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Naveo je da je vozilo kupio kao *bona fide* kupac, da je bio savjestan sticalac, da je prilikom kupovine registrovao vozilo kod tuženog uz prezentiranu dokumentaciju za vozilo, da je u još dva navrata kasnije registrirao vozilo bez posljedica, te da mu je vozilo oduzeto 14 godina nakon što je prijavljena krađa.

Odluka

Ustavni sud je zapazio da je apelant posjedovao saobraćajnu dozvolu koju je izdao nadležni organ, te da u toku postupka niko nije doveo u pitanje činjenicu da je apelant saobraćajnu dozvolu dobio na način propisan zakonom, u redovnoj proceduri kod nadležnog organa tuženog, i to nakon što je dostavio urednu dokumentaciju da je kupio vozilo. U skladu s važećim Zakonom o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u BiH, saobraćajna dozvola je javna isprava koja sadrži i „dokaz o vlasništvu“. U konkretnom slučaju, Ustavni sud je zaključio da se postavlja pitanje odgovornosti države kako za sam čin izdavanja saobraćajne dozvole i registracije vozila, kao i za vremenski rok u kojem država u takvim situacijama može i treba da djeluje, odnosno kakva su prava bilo kojeg lica u odnosu na državu koja je preko nadležnog organa, odnosno izdavanjem javne isprave, garantirala za tačnost podataka koji su unijeti u javnu ispravu, a koji bi se morali u pravnom prometu uzeti kao tačni.

Ustavni sud je naročito ukazao da se Kantonalni sud u osporenoj odluci tim segmentom uopće nije bavio, već je utvrđeno da je tuženi zakonito oduzeo ukradeno vozilo od apelanta kako bi ga vratio pravom vlasniku i apelant je upućen da naknadu štete ostvaruje od prodavca vozila. Stoga, stav Kantonalnog suda da apelantov zahtjev za naknadu štete od tuženog nije opravdan, uz pozivanje na član 172 ZOO-a, prema mišljenju Ustavnog suda proizvoljan je i to kako u pogledu odlučivanja o apelantovom postavljenom tužbenom zahtjevu, tako i u pogledu tumačenja, odnosno primjene odredbe člana 172 ZOO-a koju ne dopuštaju standardi zaštite ljudskih prava i sloboda koje su uspostavili organi Evropske konvencije, a koje slijedi i Ustavni sud. Zbog takvog proizvoljnog tumačenja i primjena te odredbe Ustavni sud je zaključio da miješanje u apelantovu imovinu nije bilo u skladu sa zakonom, pa time i ne služi zakonitom cilju u javnom interesu, odnosno nema legitiman cilj, čime je prekršeno apelantovo pravo na imovinu.

Praksa Evropskog suda na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Holy Monasteries protiv Grčke* (9.12.1994.).